

Redigeret af Anita Naemi Holm

Filosofi og empiri

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

Filosofi og empiri

Redigeret af Anita Naemi Holm

12. bind i serien: Applied Philosophy / Anvendt Filosofi

1. udgave

© Aalborg Universitetsforlag 2022

Grafisk tilrettelæggelse af indhold og omslag: Tina Nielsen, Toptryk Grafisk ApS

ISBN: 978-87-7210-794-3

ISSN 2245-313X

Trykt hos Toptryk Grafisk, 2022

Udgivet af Aalborg Universitetsforlag | forlag.aau.dk

Udgivelsen er trykt med støtte fra Institut for Kultur og Læring

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af eller kopiering fra denne bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og Copydan. Enhver anden udnyttelse er uden forlagets skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser.

Indhold

Forord	7
Lettere sagt end gjort	
Udfordringer i samspillet mellem filosofisk teori og empiri	11
<i>Af Søren Harnow Klausen</i>	
Empirisk filosofi som en onto-diskursiv intervention i et praksisfelt	33
<i>Af Christian Li Kristensen og Morten Ziethen</i>	
Etik i skolen. Filosofi og empiri i et studie af etik i klasseværelset	47
<i>Af Carsten Fogh Nielsen og Merete Wiberg</i>	
Anderledes, skarp og irriterende: Filsoffers oplevelser med at arbejde i empirisk uddannelsesforskning	63
<i>Af Caroline Schaffalitzky de Muckadell</i>	
Filosofi i folkesundhedsvidenskab:	
Hvad er det, vi måler, når vi måler livskvalitet?	75
<i>Af Amalie Oxholm Kusier og Anna Paldam Folker</i>	
Tab og vind med samme sind	95
<i>Af Patrik Kjærdsdam Telléus</i>	
Fra empiri til teoriudvikling	111
<i>Af Regina Christiansen</i>	
'Dramatic rehearsal' – en måde at generere og bruge empiri i anvendt filosofi på	125
<i>Af Antje Gimmler</i>	
Filosofi – og en empiri bestående af dagliglivserfaring, dagligsprog og litteratur	145
<i>Af Mogens Pahuus</i>	
To former for empiri i to former for hermeneutik Gadamer og Antonovskij	159
<i>Af Anita Naemi Holm</i>	
Forfatterpræsentationer	173

Forord

Filosofi og empiri.

Et forord til bogen og de enkelte artikler

Tretten filosoffer har i denne bog bidraget med diskussioner af og refleksioner over forholdet mellem filosofi og empiri. I flere af artiklerne eksemplificeres forholdet tillige gennem konkrete eksempler på forskningsprojekter og -samarbejder, som forfatterne selv har været en del af. Et af bogens tilbagevendende temaer handler netop om, hvordan tværfaglige samarbejder skærper blikket for, hvad det særligt filosofiske bidrag kan være, når empiri indsamles og/eller analyseres.

Ofte forbindes empiri i forskningsmæssige sammenhænge med samfundsvidenskabelige metoder som interviews, observationsstudier og spørgeskemaundersøgelser. Men brugen af empiri kan også f.eks. omfatte eksempler på aktuelle samfundsdebatter, erfaringer fra en konkret praksis eller erfaring i det hele taget. Metodiske overvejelser forud for og i forlængelse af den empiri, der anvendes, forbliver dog ofte implicite i en filosofisk kontekst. Hvad er formålet med empirien og hvordan vælges den? Findes der særlige, filosofiske 'greb' eller tilgange til brugen af empiri? Og hvordan kvalificerer empiri evt. filosofiske teorier? Spørgsmålet om, hvordan filosofien kan bidrage til tværfaglige projekter på måder, som adskiller sig fra andre faglige bidrag, ligger i forlængelse af de øvrige spørgsmål, som alle står centralt i denne bog.

At humanistisk forskning i de seneste årtier er blevet tiltagende empirisk orienteret, betyder at temaet 'filosofi og empiri' har høj aktualitet. Filosofiens traditionelt stærke teoriorientering udfordres af, at denne 'empiriske drejning' også kommer til udtryk som en forventning og nogle gange et krav i både forsknings- og uddannelsessammenhænge. *Anvendt filosofi* som fag og uddannelse er blandt andet kendetegnet ved, at filosofisk tænkning bruges i en kontekst, hvor empiri spiller en større rolle, end tilfældet har været ved mere traditionelle filosofiuddannelser.

I bogens indledende artikel af Søren Harnow Klausen, *Lettere sagt end gjort. Udfordringer i samspillet mellem filosofisk teori og empiri*, diskuteres en række antagelser om og muligheder for samspil mellem filosofi og empirisk videnskab. Filosofien beskyldes ofte for at være verdensfjern – her gi-

ves der en række bud på, hvordan den kan blive mere verdensnær og også hvordan man kan gå til denne opgave. Artiklen er et rigtig godt sted at begynde, hvis man ønsker en oversigt over de mange problematikker, som forholdet mellem filosofi og empiri byder på.

I de følgende to artikler får vi et indblik i konkrete forskningsprojekter, hvor empiriske studier og dataindsamling i form af især interview og observation har været omdrejningspunktet for filosofiske diskussioner af konkrete genstandsfelter. I artiklen af Christian Li Kristensen og Morten Ziethen, *Empirisk filosofi som en onto-diskursiv intervention i et praksisfelt*, vises det, hvordan filosofisk teori i samspil med en empirisk undersøgelse kan bruges til at udvikle et praksisfelt. Centralt står evidensbegrebet som det dels fungerer i teorien, dels udøves i en konkret socialfaglig praksis.

I artiklen af Carsten Fogh Nielsen og Merete Wiberg, *Etik i skolen. Filosofi og empiri i et studie af etik i klasseværelset*, skitseres tilgangen – både teoretisk og empirisk – til et forskningsprojekt om etisk myndighed i danske daginstitutioner og grundskoler. Artiklens primære formål er at vise, hvordan filosofi og filosofisk refleksion fik betydning for måden, hvorpå projektet blev gennemført og for de konklusioner, der kunne drages.

Artiklen af Caroline Schaffalitzky de Muckadell, *Anderledes, skarp og irriterende: Filosofers oplevelser med at arbejde i empirisk uddannelsesforskning*, er i sig selv et anderledes bidrag til bogen. De Muckadell har interviewet 4 filosoffer, der arbejder empirisk inden for uddannelsesvidenskab, og hun trækker tillige på egne erfaringer inden for feltet. Artiklen viser både, hvordan mødet på tværs af fagligheder kan udvikle en filosofisk selvforståelse, og den peger på nogle karakteristika, som de interviewede er blevet tillagt som *filosoffer* i tværfaglige samarbejder, hvor empiri og dataindsamling spiller en vigtig rolle.

Fra uddannelsesvidenskaben bevæger vi os i de følgende tre artikler ind på sundhedsområdet. Amalie Oxholm Kusier og Anna Paldam Folker har skrevet artiklen *Filosofi i folkesundhedsvidenskab: Hvad er det, vi måler, når vi måler livskvalitet?* Artiklen pendler mellem konkrete eksempler på, hvordan der spørges i survey-undersøgelser, der har til formål at måle livskvalitet og filosofiske diskussioner og problematiseringer af livskvalitetsbegrebet. Her får de både vist, hvordan filosofiske teorier om livskvalitet kan bidrage til design, analyse og diskussion af hele det måletekniske område, men det er også en pointe, at filosofien kan lære af det empiriske felt.

I den følgende artikel af Patrik Kjærdsdam Telléus, *Tab og vind med samme sind*, demonstreres det ligeledes, hvordan filosofiske teorier kan bidrage til empirisk arbejde. Her gøres der rede for et forskningsprojekt, hvor en stør-

re spørgeskemaundersøgelse blandt forskellige faggrupper på et hospital var informeret af og struktureret med inspiration fra filosofisk-etiske teorier. Artiklen indeholder tillige en række interessante overvejelser over, hvordan tværfagligt samarbejde kan ændre synet på, hvad filosofi er og kan.

Den tredje artikel, som adresserer sundhedsområdet, er skrevet af Regina Christiansen: *Fra empiri til teoriudvikling*. I artiklen analyseres data fra et forskningsprojekt i ældreplejen med udgangspunkt i en filosofisk værditeori. En vigtig bestræbelse i forskningsprojektet var dog samtidigt at undgå en teoretisk stærk styring i tilgangen til og analysen af empirien. Artiklen viser, hvordan denne bestræbelse håndteres i arbejdet med empirien og i operationaliseringen af teorien.

De sidste tre artikler i bogen inddrager det, man kan kalde 'et bredt empiribegreb'. Dermed menes en form for empiri, som ikke nødvendigvis er indhentet gennem brug af særlige metoder, men som også kan komme med de erfaringer, vi gør os som mennesker og med den virkelighed, vi lever i. I Antje Gimmlers bidrag, *'Dramatic rehearsal' – en måde at generere og bruge empiri i anvendt filosofi på*, får vi med omdrejningspunkt i Deweys erfaringsfilosofi et bud på, hvordan filosofien kan trække på forskellige former for empiri. Med begrebet 'dramatic rehearsal' fokuseres der på etisk problematiske situationer, og Gimmler giver gennem diskussion af en case (præimplantationsgenetisk diagnostik) et konkret bud på, hvordan Deweys tænkning kan bringes i anvendelse. Artiklen bidrager tillige med en række indledende perspektiver på forholdet mellem filosofi og empiri.

I den følgende artikel af Mogens Pahuus, *Filosofi - og en empiri bestående af dagliglivserfaring*, vises det, hvordan basale livserfaringer, dagligsprog og litteratur kan forstås som empiriformer for filosofi om mennesket. Med fokus på begreber som f.eks. 'livsudfoldelse' og 'livsførelse', føres vi gennem en analyse af fænomenerne, hvor der løbende trækkes tråde til forskellige former for filosofi og etik, som netop forudsætter disse fænomener. Pahuus argumenterer samtidigt for, at man i den anvendte filosofi bør inddrage denne form for empiri i tillæg til videnskaberne om mennesket med deres forskellige former for empiri.

Bogens sidste artikel af Anita Naemi Holm, *To former for empiri i to former for hermeneutik. Gadamer og Antonovskij*, sammenstiller en filosofisk hermeneutik med en sociologisk teori om, hvordan fænomener som 'mening' og 'sammenhæng' opleves og konstrueres. Formålet med sammenstillingen er at vise, hvordan forskellige empiriformer fungerer i forskellige faglige kontekster. Baggrunden for dette fokus er, at tværfagligt samarbejde kræver en særlig bevidsthed om netop funktionen af såvel teori som empiri.

Som det forhåbentlig fremgår af disse korte beskrivelser af bogens artikler, kan der hentes både konkrete bud på og inspiration til det at arbejde filosofisk med empiri. Samtidigt viser empiribegrebet sig at være ganske bredt, når det udlægges og anvendes på mange forskellige måder.

Omslaget på bogen viser en isfugl. Et af isfuglens kendetegn er dens meget lange, spidse næb, som den blandt andet bruger, når den fanger fisk. Jeg vil lade de associationer, man her kunne få til 'filosoffen' ligge. Billedet viser også en smuk spejling i vandet, og det giver sig selv, at fuglen må dykke ned i vandet for at få føde.

Sidst men ikke mindst skal der takkes! Uden Aalborg Universitetsforlag og Institut for Kultur og Læring kunne endnu en bog i skriftserien for Anvendt Filosofi ikke udkomme. Det samme gælder naturligvis bogens bidragsydere, som har været uvurderligt gode til at ramme temaet. De mange reviewere skal heller ikke glemmes, ligesom kollegerne ved Center for Anvendt Filosofi har givet værdifulde kommentarer og opbakning til dette bogprojekt.

Anita Naemi Holm